

הלכות יום הכפורים סימן תריב ער באור הגולה

יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין, (ז) ואם לאו אין מצטרפין: ד' שעור אכילת פרס, (ח) ויש אומרים ארבע ביצים ויש אומרים שלש ביצים (ט) (שחוקות רשב"א: א) ה' י' היא דבעינין שעור הגנו לחיוב פרת או תצאת, (יא) אכל (ב) אסורא איבא בכל-שהוא: ו' אכל אכלים (יב) שאינם ראויים לאכילה, לאו שאכל אכילה גסה, כגון מיד, (יג) על אכילה שאכל (יב) ערב יום-הכפורים, (יד) עד שקץ במזונו, (טו) פטור: הגה ואם אכל מאכלים מבשמים או מתבליים (טז) על אכילתו תיב, דרוקא לבסומי (ד) שקיחא (כל זו), ואסור ביום-כפור (יז) לטעם דבר להפליט, (יח) אפלו עצי (ט) בשמים, ועין לציל סימן תקסו סעיף ג בהג"ה: א' אכל (יט) עלי קנים פטור, וזולכי גפנים (כ) שלבלבו קדם ראש-השנה פטור, דעין בעלמא הם, ואם לבלבו (בארץ ישראל) (כא) מראש-השנה עד יום-הכפורים, תיב: ח' (כב) יכס (פרוש), שבסס וכצע אותם בשנים פלפלי או זנגבילא, אם נהניא בכל סגרי תרביים שקביניו, ואולי טעיה הוא שפלי בתרביים, כי לא נמצא חילוק זה לא בנקרא ולא בגור ולא בבית-הערסן) **באר היטב**

(א) אסורא. מראשיתא: (ב) עיה"ב. דאל"כ האיר משכחת לה אכילה גסה, דעכ"פ תיב למה שאכל תחלה באסור קדם שכיבוא לירי אכילה גסה: (ג) פטור. אכל לקחתה אסור: (ד) שקיחא. ומהו אם אכל עד שקץ

משינה ברורה

את האכל לפרורים קטנים ואכלם ועל-גריי-וה נשתאה באכילתו הרבה, גספון בעינין שיהא מתחלת אכילתו עד סופו רק כדי אכילת פסיו: (ז) ואם לאו, רוצה לומר, (ח) ששקה באכילתו יותר משעור אכילת פרס, אין מצטרף תחלת אכילה לסופה להתחייב כרת: ד' (ח) יש אומרים כו' ויש אומרים: (ט) וליענין הלקכה, (ט) כל שהוא בשל תורה הלך אחריו המהמיר, וכל שהוא בשל דברייהם הלך אחריו המכל: (ט) שחוקות. כל היצת, (י) במלוי וברוח ולא בצמצום: (יא) ה' (י) היא דבעינין שעור. הגנו בין לענין אכילה (יא) בין לענין שתיה, גדלקמן בסעיף ט: (יא) אכל אסורא איבא. מן (יב) שהורה: ו' (יב) שאינם ראויים לאכילה. הגנו, (יג) דברים מרים או גבאים עד שאינם ראויים ממחמת זה לאכילה קלילת: (יד) דברים (יז) ראויים לאכילה רק שהם אסורים, כגון חלב ונבלה וטרפה וכי היא גתא, גודאי חייבים עליהם גם מחמת יום-הכפורים: (יז) על אכילה שאכל. דאם לא-כן האיר משכחת לה אכילה גסה, דעל-פלי-פנים תיב למה שאכל תחלה באסור קדם שכיבוא לירי אכילה גסה: (יז) עד שקץ במזונו. שאובל עכשו, (טו) ולאפוקי אם אינו קץ, וכן שהיה שבוע ואינו מתאנה לאכל ואף-על-פי-כן הוא מרגיש טעם בפאובל, תיב: (טו) פטור. דאכילה גסה לא שמה אכילה. (טו) ומפל מקום לכתולה יש אסור בנה, וכן באכלים שאינם ראויים לאכילה (י) יש אסור לכתולה מדרבנן: (יז) ואפלו פחצי שעור מן גספון יש לנהר לכתולה: (יז) פמ"א: (טז) על אכילתו תיב וכו'. והפי"ח כתב דאם אכל עד שקץ במזונו, אפלו פנה פטור, אכן באמת תלוי לפי מה שהיא מרגיש ונקפשו [כן כתב מגן-אברהם, ורצה לומר, דבסתם תלין דבמכאכל מתפל כשהוא איכל, אפלו אם היה מתחלה שבוע ביותר אינו קץ בה, ובה מיר הרב"א, ואף-על-פי-כן אם מרגיש בנפשו שפואב לו האכילה קץ בה, פטור]: (יז) לטעם דבר להפליט. אפלו (יט) פהית מכשור, (כ) ואפלו אם יודע שיתכול לעמוד על עצמו שלא יבלע כלום: (יח) אפלו עצי בשמים. שהוא עץ בעלמא, ומפל מקום פשולוכו מרגיש טעם: (כא) אכל מתר (כא) להריר למלאח מן מאה ברכות: (כא) וכל זמן שלא הסיח דעתו: (כא) מלהריר אסור לחזור ולברך, והיו ברכה שאינה צריכה, ויש אנשים שמירחים במים המרוחים: (כא) שקרין שפירטו, אכל כשאינו מרים אין צריך לברך עליו כלל, ואין מברכים עליו כלל, (כב) ונושים אסור [ח"א]: ד' (יט) עלי קנים: יש גורסין עלי גפנים, והטעם, משום (כ) דאינם ראויים לאכילה: (כ) שלבלבו. פרוש, שהנצו, ודרבנן גמיין "ויצא פרה וצין ציץ", וציץ וציץ: (כא) מראש-השנה עד יום-הכפורים וכו'. משום דענין לחין ורפין הן וראויין לאכילה: (כ) כס, פרוש שבסס וכו'. ומירי שקלעם, דאי לא הכי אפלו רבבים פטור. וקראם בשם פסיס, (כד) משום דפלפל יכש או זנגביל (שקורין

תריב: 1 מי בשם 2 מחמתה. (ח) וכמו דקמא לן בכל מקום לענין שעור פנה. ואף-על-גב דשעורא דיום-הכפורים גדול פסי, מפל קומם לעזר שיעור חכמים דגם פנה לא קותבא דעפא ביותר משעור דאכילת פרס: (ט) הגרין ומטה-אפדים. ועין פרי חדש: (י) הגרין: (יא) פוסקים: (יב) פוסקים: (יג) רמב"ם ושאר פוסקים: (יד) רמב"ם וסוד ושאר פוסקים: (טו) וחפסות פסחים קי"ז בשם רבנו חם, וכן משמעות הר"ן שם כמה שכתב שאינו יכול לאכל לאחור מן אלא קדשי, עין שם ומה שפרש בו ה"ח, וכן כתב רש"י בבבא קמא דף ק' דאכילה גסה הוא כשנשאל קצה פה ופראשו ביומא אינו מקרב שחיבה לנהר, וכן הוא לשון הרמב"ם בהמחבר, וכן הכי רש"י בח"א שבתוספתו בהוריות דף י' עמוד ב, וכן כתב בספר המאירי ביומא. עין שם, וכן מצאתי שפרש הר"ח ביומא שם. וגם לטני פרוש אחרני שזכר בתוספות, גספון אפשר לומר דסבינא להו דאכילה גסה טינו זוקא כשקץ בה, אלא שלא ניחא להו לומר דיש עוד מין אכילה גסה, עין שם בתוספות, ועין פרי חדש שדמה דברי הטמבר גלי ראיית ולא הזכיר כל בני רבותא, וגם לא שם לכו' שנתמכה העתיק לשון הרמב"ם בנה. אמרף קצאתי בכל עקר דברינו בספר מאמרי טדקיי: (טו) מאירי. וכתב שפדין אותו מפת מרהות, וכן מוכח ברמב"ם שכתב: דהרי הוא כמו האוכל אכלין שאינן ראויין, ובאכלין שאינן ראויין כתב שמכין אותו מכת מדהות: (י) ודמכתב בסוגיא דיוקא דף פ' גבי רב גדל דאטור: לכתולה מי אטר, ושלא פדע דאכילת שכתב דאין אסור כלל, וכן חכמים בפרי חדש: (י) עין ביחוד-וספ: (יט) לבוש לציל בסימן חקסו: (כ) משה-אפרים. ופשוט שהוא אסור מחמת עצמו: (כא) מן-אבריה ורש"י: (כב) ועוד עושין אסור, שעושוין קשר בפאטשייל"ע"ו ושאפיון עליו (שפיט"ו: 1), והנה הקשר בקצה אחד הוא קלאה, ומה ששופכו עליו שפירטו גספון הוא אסור, שמולדין בו רי"ט: (כג) נח"א: (כד) והוא הדן גלי תאנים ועלי שאר אילנות, אכל עליו ורקות תיב דראויין לאכילה ניהו, פן פתב רבנו מנות, ופשוט דלא כל עלי ורקות פכלל זה, אלא אותם שהם ראויין לאכילה אדם קדם ששולם: (כד) רש"י:

שער העניין

ואינו דקמא לן בכל מקום לענין שעור פנה. ואף-על-גב דשעורא דיום-הכפורים גדול פסי, מפל קומם לעזר שיעור חכמים דגם פנה לא קותבא דעפא ביותר משעור דאכילת פרס: (ט) הגרין ומטה-אפדים. ועין פרי חדש: (י) הגרין: (יא) פוסקים: (יב) פוסקים: (יג) רמב"ם ושאר פוסקים: (יד) רמב"ם וסוד ושאר פוסקים: (טו) וחפסות פסחים קי"ז בשם רבנו חם, וכן משמעות הר"ן שם כמה שכתב שאינו יכול לאכל לאחור מן אלא קדשי, עין שם ומה שפרש בו ה"ח, וכן כתב רש"י בבבא קמא דף ק' דאכילה גסה הוא כשנשאל קצה פה ופראשו ביומא אינו מקרב שחיבה לנהר, וכן הוא לשון הרמב"ם בהמחבר, וכן הכי רש"י בח"א שבתוספתו בהוריות דף י' עמוד ב, וכן כתב בספר המאירי ביומא. עין שם, וכן מצאתי שפרש הר"ח ביומא שם. וגם לטני פרוש אחרני שזכר בתוספות, גספון אפשר לומר דסבינא להו דאכילה גסה טינו זוקא כשקץ בה, אלא שלא ניחא להו לומר דיש עוד מין אכילה גסה, עין שם בתוספות, ועין פרי חדש שדמה דברי הטמבר גלי ראיית ולא הזכיר כל בני רבותא, וגם לא שם לכו' שנתמכה העתיק לשון הרמב"ם בנה. אמרף קצאתי בכל עקר דברינו בספר מאמרי טדקיי: (טו) מאירי. וכתב שפדין אותו מפת מרהות, וכן מוכח ברמב"ם שכתב: דהרי הוא כמו האוכל אכלין שאינן ראויין, ובאכלין שאינן ראויין כתב שמכין אותו מכת מדהות: (י) ודמכתב בסוגיא דיוקא דף פ' גבי רב גדל דאטור: לכתולה מי אטר, ושלא פדע דאכילת שכתב דאין אסור כלל, וכן חכמים בפרי חדש: (י) עין ביחוד-וספ: (יט) לבוש לציל בסימן חקסו: (כ) משה-אפרים. ופשוט שהוא אסור מחמת עצמו: (כא) מן-אבריה ורש"י: (כב) ועוד עושין אסור, שעושוין קשר בפאטשייל"ע"ו ושאפיון עליו (שפיט"ו: 1), והנה הקשר בקצה אחד הוא קלאה, ומה ששופכו עליו שפירטו גספון הוא אסור, שמולדין בו רי"ט: (כג) נח"א: (כד) והוא הדן גלי תאנים ועלי שאר אילנות, אכל עליו ורקות תיב דראויין לאכילה ניהו, פן פתב רבנו מנות, ופשוט דלא כל עלי ורקות פכלל זה, אלא אותם שהם ראויין לאכילה אדם קדם ששולם: (כד) רש"י:

הַלְבוֹת יוֹם הַפְּפוּרִים סִימָן תְּרִיב

ביאורים ומוספים

טוב לאכילה ורק שאוכלו באופן שאינו דרך הנאת מאכל זה, כגון משקים היוצאים מהפירות [שהתבאר בגמי פסחים שם, שאף זה נחשב כאכילה שלא כדרך, ובשאר איסורים פטור עליה], הרי זה אסור מהתורה, כיון שמימי נהנה ממנה.

אולם לגבי אכילה על ידי צינורית המחוברת לגופו, כתב בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' סא) שבדאי אינו חייב מהתורה, שאף על פי שיש בדבר הנאת מעיים, מימי אינו חייב אלא על הנאה שבאה על ידי אכילה דרך הגרון, ואפילו לדעת השאגת אריה שאכילה ביום כיפור שלא כדרך אכילה אסורה מהתורה, מימי כאן אין הנאת גרון כלל, וכן כתב המנחת הינוך (מצוה שיג אות ב) לענין אכילת מאכל הכרוך בסיב וכו' באופן שאין נהנה גרנו מהמאכל, שהיא מותרת מהתורה, שאף על פי שאיסור יום כיפור תלוי במניעת העיני, מימי צריך שהדבר יעשה על ידי אכילה, ואכילה שיש בה הנאת מעיים בלא הנאת גרון אינה נחשבת כאכילה [כמבואר במשנה למלך פי"ד מהל' מאכלות אסורות ח"ב, לענין שאר איסורים], אולם ראה מה שהבאנו לעיל (סי' א) בשם העמק ברכה.

18) ומה שאיסור יום כיפור חל על איסורים אחרים שקדמו לו, ואף על פי שאין איסור חל על איסורי, ביאר הערוך השלחן (סי' ע) על פי הרמב"ם (פי' מהל' שגות ח"ד), שאיסור יום כיפור נחשב כאיסור 'כולל', שהרי הוא בולל את כל המאכלים, ואיסור 'כולל' אכן חל על איסור אחר.

[משנ"ב סי' טו]

לְכַתְּבָהּ מִדְּבַרְכָּן (18) וכו', גַּם-כֵּן יֵשׁ לְהַזְהִיר לְכַתְּבָהּ (20).

19) וכן לשתות משקים שאינם ראויים, כתב להלן (סי' כט) שאסור על כל פנים מדרבנן, וראה מה שכתבנו שם לענין בליעת הרק. ולענין אכילת מאכלים שאינם ראויים לצורך רפואה, לחולה שאין בו סכנה, כתב בשו"ת שאגת אריה (סי' עה) שאסור לו לאוכלם [אף על פי שמותר לחולה שאין בו סכנה להתרפאות באיסורי הנאה דרבנן], כיון שבאכילתם הרי הוא מחשיבם, ונחשבים לגביו כמאכלים הראויים לאכילה, מאידך, בשו"ת כתב סופר (אריה סי' קי"א) כתב, שכיון שנטל אותם רק לצורך רפואה, אינו מחשיבם באכילתו, ומותר. וכן צידד בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' צ"ג), שמותר לחולה שאין בו סכנה ליטול תרופה מרה ביום כיפור, באופן שאין ברבר משום איסור עשיית רפואה ביום כיפור [ראה לקמן (סי' תריג סי' י וסי' תרי"ד סי' ב)], וכן כתב הישועות יעקב (סי' ד).

וכן ליטול גלולה [כדו"ח] לרפואה לחולה שאין בו סכנה, כתב בשו"ת אגרות משה (אריה ח"ג סי' צ"א) שמותר, כיון שהגלולה אינה ראויה לאכילה, ואם כן איסורה רק מדרבנן, שהוא שלא כדרך אכילה, ויטלנה בלא מים, וכן כתב בשו"ת אור לציון (חיד פט"ו תשובה ח), הוסיף, שאם אינו יכול לבלוע בלא מים, יקח מים שמעורב בהם דבר מר באופן שאין המים ראויים לשתיה, וישתה עמהם את הגלולה, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האישי ח"ג פכ"ג אות כג), שאם אינו יכול ליטול את הגלולה בלא מים, יכול ליטלה עם מים מרים כגון על ידי שיערב בהם סבון וכו' [אולם אין צורך שיהיה טעם המים פגום מאד עד כדי גרימת בחילה].

וכן דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום כיפור עמי קמה) לענין תרופה שהיא פחותה מכשיעור, שמותר לחולה שאין בו סכנה לקחתה, משום שבאופן זה יש לצרף להיתר גם את דעת הראב"י [לפי שיטת הב"י שרמזו לו השעה"צ (סי' קי"ח)] הסובר שנאכל שאינו ראוי והוא פחות מכשיעור, מותר, ואם צריך לבלוע אותה על ידי מים יטול מים **המשך במילואים עמוד 60**

[ביה"ל ד"ה כסתבת]

קְפוּרֵשׁ הַפְּשֻׁנָה לְהַמְכִּימִים בְּמִשְׁנֵה ה' (18).

18) שם כתב לגבי גרעין של תמר לת, שאף על פי שאינו ראוי לאכילה, מימי ראוי הוא למציצה, כיון שנשארה בו לחלחלית.

[משנ"ב סי' ו]

מִתְחַלֵּת אֶבְיָלְתוֹ עַד סוּפוֹ בֶּן קָדִי אֶבְיָלֶת פְּרָסִי (14).

14) משמעות לשונו שגם זמן האכילות הוא בכלל השיעור, וכן כתב בביה"ל להלן (סי' ד"ה אם) לענין שתייה, אמנם, לקמן (סי' תריח סי' יט ו-כ"א) משמעות לשונו ששיעור כדי אכילת פרס נאמר לגבי הזמן שבין אכילה לאכילה, וראה מה שכתבנו שם (סי' כ"א).

[משנ"ב סי' ח]

יֵשׁ אוֹמְרִים כו' הַיֵּשׁ אוֹמְרִים (15).

15) והאופן לשער את זמן אכילת פרס, התבאר לקמן (סי' תריח סי' כ"א), ובדברינו שם.

[משנ"ב סי' ט]

כָּל בְּיָצָה, בְּמִלּוֹי וְכַרְוֹחַ וְלֹא בְּצִמְצוּמֵי (16).

16) ושיעור התוספת של 'מילוי ורווח' על שיעור ביצה הרגיל, כתב הכף החיים (סי' יח) על פי הגמי בעירובין (פג, א), שהוא תוספת של אחד מעשרים בביצה לכל ביצה.

[משנ"ב סי' יב]

מִתְחַמֵּת וְהָ לְאֶבְיָלָהּ קָלִילִי (וכו'), גַּם מִתְחַמֵּת יוֹם הַפְּפוּרִים (18).

17) ולענין אכילת דברים הראויים לאכילה, שלא כדרך אכילה, כתב בשו"ת שאגת אריה (סי' עז) שהיא אסורה מן התורה, שאף על פי שהתבאר בגמי (פסחים כד, ב) לענין שאר איסורי אכילה [כגון חלב וכדו'], שחייבים עליהם רק כדרך אכילתם, ושליפ"ך האוכל חלב כשהוא חי הרי זה פטור, היינו דוקא לגבי איסורים הכתובים בלשון אכילה [וכמבואר בגמי] שלכן שלא כדרך אכילתם פטור. מה שאין כן לגבי יום כיפור שאיסורו כתוב בלשון עינוי ולא בלשון אכילה, אף אכילה שלא כדרך היא בכלל האיסור.

והוסיף לבאר שם (סי' עה), שלפי זה הטעם שפטור על אכילת מאכלים שאינם ראויים, הוא משום שאין שם אוכל עליהם והריהם כעפר בעלמא [ובספר רב"י יחזקאל (סי' טו אות יז) הוסיף להביא מרבנו מנוח על הרמב"ם (פ"ב מהל' שביתת עשור ה"ה) שביאר, שמה שפטור האוכל מאכלים שאינם ראויים, הוא משום שאין בהם יישוב הדעת, ואדרבה יש בהם עינוי], והטעם שעל אכילה גסה פטור, כתב השאגת אריה (שם) שהוא משום שהיא מוסיפה לו [וכמו שמבואר בגמי יומא פ, ב], אבל לא מצד שהיא אכילה שלא כדרך.

אכן, בדעת המשניב מבואר שסבר שגם לענין יום כיפור אינו חייב על אכילה שלא כדרך, שהרי כתב בביה"ל (ד"ה אבל) שטעם הדבר שהאוכל בשר חי חייב מהתורה, הוא מצד שיש אנשים שאוכלים כן.

וכן כתב בשו"ת כתב סופר (אריה סי' קי"א אות א) שכמו שעל אכילת דברים שאינם ראויים פטור, כך גם על אכילה שלא כדרך פטור, וכתב בטעם הרבה, שלגבי יום כיפור הדבר תלוי ביישוב הדעת, והרי אכילה באופן זה אין בה יישוב הדעת, ולפיכך אף על פי שלא כתוב לענין איסור יום כיפור לשון אכילה, מימי אכילה שלא כדרך אינה אסורה מהתורה. אולם הוסיף, שהיינו דוקא באופן שאכן אינו נהנה מאכילה זו, כגון שמערב במאכל דבר מר, או כגון שאוכל בשר חי וכו', מה שאין כן בשאוכל מאכל שהוא

מילואים הלכות יום הכפורים סימן תריב המשך מעמוד עו

שבשבתים הרבים שאומרים כיום כיפור ממלאים את החסר ממאה ברכות.

25) ופרטי דיני היסח הדעת בזה, התבאר בשו"ע לעיל (סי' ר"ו ס"א) ובמשניב שם.

26) ומי ברשם שנעשו באופן מלאכותי וסתמתי, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה לח ופמ"ו תשובה מד) שיש לברך עליהם 'בורא מיני בשמים', וכן דעת הגר"ח שיינברג (וזאת הברכה עמ' 175), מאידך, דעת הגר"שיו אויערבך (שש"כ פס"א הע"ג לב) שיתכן שאין לברך עליהם ברכת הריח.

ולענין טבק הריח, כתב הבאר היטב (סי' רטו ס"ק יג) בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"א ס"י ק"א) שאין לברך עליו, וכן כתב האי"א (בתש"שט"ש, סי' רטו ס"ו) וביאר שכתב הדבר כריח שאין לו עיקר, כיון שהמים המורחים שהשירי בהם את הטבק התייבשו, וכן כתבו הפ"ה הדיו"ב (סי' ר"ד ס"ק ל"ג) ובשו"ת אור לציון (פ"ד ש"ב) בשם החיד"א (מהוי"ק ברכה סי' ר"ו אות ו') שהמנהג הוא שלא לברך עליו ונדעת הגר"ח שיינברג (וזאת הברכה עמ' 181), שהטעם שלא לברך עליו הוא מצד שנותנים את הבושם בטבק כדי להעביר את ריחו הרע, ולכן נחשב הדבר כבשמים של בית הכסא שאין מברכים עליהם, וראה מה שכתב שם לדון לפי טעם זה.

[שעה"צ ס"ק כב]

הוא א"ש, שמו"ק"ק ב"ר י"ח²⁷.

27) ובטעם האיסור להוליד ריח, כתב במשניב לעיל (סי' תקיא ס"ק כ"ז) שהולדת דבר חדש קרובה לעשיית מלאכה, אמנם במשניב לקמן (סי' תרנ"ח ס"ק ז') כתב, שהולדת ריח בבגד הריח כתיקון כלי, וראה מה שכתבנו במשניב לעיל (סי' שכ"ב ס"ק יח) לגבי אופנים של איסור הולדת ריח.

[בה"ל ד"ה אכל]

ש"ש פ"י א"ש או"ק"ל²⁸.

28) מבואר בדבריו שדי בכך שיש אנשים שאוכלים אותו חי, כדי להחשיבו ראו לאכילה, אמנם לענין שיתופי מבוואות, הביא לעיל (סי' שפ"ו ס"ו ד"ה וכשר) את דעת הרשב"א שסבר שאין משתתפים על ידי בשר חי, כיון שאינו נאכל אלא למועו"ט אנשים, ובטלה דעתם (הערת ספר שמועת הדין ח"ב יומא פ"ח סי' ב ד"ה ומעתה).

[משניב ס"ק י"ט]

ע"ל ק"י²⁹.

29) ואף על פי שהתבאר בגמ' (סוכה מ, א) שעלי קנים שליקטם לאכילה, הריהם חייבים בשביעית, משום שנחשבים כאוכל, ביאר החו"א (מעשרות סי' א ס"ק כ"ז) שמימי לענין יום כיפור שתלוי הדבר ביישוב הדעת, עלי קנים אינם מיישבים את דעתו של האוכלם.

[משניב ס"ק כא]

[ר"ן] ה"ן וראו"ן לאכילה³⁰.

30) מכאן הוכיח בביה"ל לעיל (סי' ר"ד ס"א ד"ה ופ"ח), שאכילה על ידי הדחק שמה אכילה [ודן ללמד מזה לענין חיוב ברכת המזון על פת שע"פ שד"ש]. שהרי מסתבר שאכילת לולבי גפנים היא אכילה על ידי הדחק ואינה אכילה גמורה, ומימי חייבים עליה.

פחות מכשיעור וימרחם מאד [אולם ראה בשו"ת מנחת שלמה (קמ"א סי' יז אות ב), שצריך לשים לב לכך שיש הרבה תרופות שאף על פי שהן מרות מעט, מימי עדיין הן בכלל דבר הראוי לאכילה].

ולגבי גלגלה שאינה מרה היא ראויה לאכילה, דעת הגר"שיו אויערבך (שש"כ פ"ט ס"ח), והלכות שלמה יום הכיפורים פ"ה ס"ח) שיעטפנה בנייר דק [כגון שכבה אחת של טישון ויבלענה כשהיא עטופה [וכן כתב בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' לא אות ה) לגבי תרופה מרה העשויה ממאכלות אסורות, לדעת השאגת אריה הנ"ל, כיון שאין באכילה באופן זה משום החשבת הדבר].

29) וביאר הפמ"ג (אי"א ס"ק ג'), שהוא ככל איסורי הרב"ן, שחצי שיעור אסור בהם, והפ"ה חדש (ו"ד סי' ט"ח ס"ק ז' וסי' צ"ח ס"ק ב) הוסיף לבאר, שכל מה שהניקנו רב"ן תיקטוהו בעין דאורייתא.

[משניב ס"ק י"ז]

לעמוד על עצמו שלא יבלע פלוג³¹.

21) אמנם, אף לרחוק יום כיפור את פי במים שאינו מוכן כלל לטעימה, כתב הרמ"א לקמן (סי' תר"ג ס"ד) שאסור [ואף על פי שאינו נהנה מהטעם], וכמו שביאר במשניב שם (ס"ק י"א) שחששו שמא יבלע קצת בדרגו, והוסיף לעיל (סי' תקס"ו ס"ק י"א), שאפילו במקום צער יש להחמיר בדבר, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תר"ג ס"ק י"א) לענין מי שצריך לשטוף את פיו מחמת חולי הגרון וכדו'.

[שעה"צ ס"ק כ]

דהוא אסור פק"ת צ"מ³².

22) ולענין טעימה בשאר תעניות, נחלקו ברב"ר השו"ע הרמ"א לעיל (סי' תקס"ו ס"א), שלדעת השו"ע טעימה אסורה רק ביום כיפור ותשעה באב, אבל בשאר תעניות נאסרו רק אכילה ושתייה, ובטעם החילוק כתב במה"ל שם (ד"ה ויום כיפור) בשם הריב"ש, ששאר תעניות אין חיו"ב גדול כל כך והדבר תלוי ברצון [אם להתענות או לא, ראה גמ' (ראש השנה יח, ב)], טעם נוסף כתב שם בשם האשכול, שכמו שלגבי איסור רחיצה אסור אפילו הושטת היד למים, כך גם לגבי איסור אכילה אסור אפילו הנאה של אכילה [והיינו טעימה], ולדעת הרמ"א יש להחמיר בדבר אף בשאר תעניות, וביאר במשניב שם (ס"ק ה') שהיינו בארבע התעניות הכתובות [אבל לא בשאר תענית ציבור].

[משניב ס"ק י"ח]

פְּשִׁלוּ עֵסוּ כְּרָגִישׁ טַעַמָּה³³ וכו', מִנֵּין מֵאֵה פְּרָכּוֹת³⁴ וכו', שְׁלֵא הִסִּית דְּעִתּוֹ³⁵ וכו', בְּמִים הַפְּרִיחִים³⁶.

23) וכן ללעו"ט בערב יום כיפור שורש מתוק [לאקערי"ץ] קודם בואו לבית הכנסת כדי להימנע מלחוק בבית הכנסת, כתב לעיל (סי' צ ס"ק מה) שאסור, משום שנשאר מתיקות בפיו, וכשיבלע את הרוק בתענית הרי בולע את המתיקות.

24) וכמו שכתב לעיל (סי' מו ס"ק י"ד) שביום כיפור לאחר כל החשבונות עדיין חסרות שלש ברכות, ושלפ"כ ישלים על ידי ברכת הריח או על ידי ברכת אשר יצר, ובשעת הדחק יתכן שיצא כמה שמכוין לשמוע את הורת השי"ן [עוד התבאר שם מדבריו, שאת מנין מאה הברכות מתחילים למנות מהלילה], ולענין חיוב הנשים במאה ברכות, ראה מה שכתבנו שם, ולקמן (סי' תרכ"ב ס"ק ה') כתב,

